

Pohled právníka na překlady a tlumočení pro Evropskou unii

Filip Křepelka
filip.krepelka@law.muni.cz

Rozlišování právních a ostatních textů

- Právní dokumenty – popisují právní úpravu. To znamená, že určují oprávnění a povinnosti jednotlivců.
- Další dokumenty – představují politiku Evropské unie širší odborné veřejnosti
- Je pochopitelné, že právníci kladou důraz na kvalitu právních textů. Ostatní jsou v nemalé míře „slohová cvičení“, zatímco v právních textech jde o každé slovo.

Požadavek dostupnosti práva Evropské unie

- Evropská unie má mnohojazyčný režim: 24 autentických a úředních jazyků.
- Režim je společenskou nutností integrace v EU: absence spojovacího jazyka a zároveň přímé uplatnění práva vůči jednotlivci.
- Snížení počtu jazyků jsou jen tam, kde je mnohojazyčnost nezvládnutelná (jednací jazyky, pracovní jazyky). Jinak se nedaří.
- Ve světě jedinečný režim: státy mají zpravidla jeden úřední jazyk (nebo nanejvýš dva-tři), běžné mezinárodní organizace pro svůj provoz vybírají několik obecněji užívaných jazyků.

Důsledky nedostupnosti verzí právních textů

- V souvislosti se vstupem nových členských států v roce 2004 a 2007 se nezvládly včas překlady práva EU do nových jazyků.
- Zabezpečovaly kandidátské státy, EU nebyla spokojena a rozhodla se pro další revizi.
- Výsledek: opoždění zveřejnění ve zvláštním vydání Úředního věstníku EU v řádu měsíců.
- Námitka nedostupnosti: rozsudek C-161/06 *Skoma-Lux* o dotazu KS Ostrava – námitka uplatnění nezveřejněného celního práva, Soudní dvůr ji uznal, nedostupnost práva v příslušném novém jazyce prostě nebylo možné přehlédnout.

Ideál práce s mnohojazyčným právem EU

- Žádá se srovnávání jazykových verzí.
- Soudní dvůr toto opakovaně zdůrazňuje.
- Zásada mezinárodního (a nevysloveně také evropského unijního práva):
 - stejný význam použitých obrátů
 - záповěď hledání zbytečných rozdílů
 - zjevné rozpory se mají řešit zkoumáním smyslu, původu či zařazení úpravy (místo gramatického teleologický, historický či systematický výklad)

Realita práce s mnohojazyčným právem EU

- Mnohojazyčně se však právo zachycuje právě kvůli tomu, že chybí společně užívaný jazyk.
- Drtivá většina tvůrců práva, úředníků a soudců pracuje pouze s verzí ve svém jazyce.
- Srovnávání jakýchkoli dalších verzí je dokladem vysoké kvality práce s právem.
- Sám Soudní dvůr zjevně nedokáže po rozšíření srovnávat všechny jazykové verze práva EU.
- Lze to tedy stěží očekávat od kohokoli jiného.

Objektivní příčiny překladových chyb a nedostatků

- V právních textech může mít rozhodující význam jakékoli slovo či slovní spojení.
- Zjevně nelze překládat dokonale – proto koneckonců odolává překládání automatizaci.
- Neexistence plných významových ekvivalentů
- Odlišné bohatství jednotlivých jazyků, pokud jde o právní stejně jako jakoukoli jinou terminologii.

Subjektivní příčiny

- Má být překladatelem právního textu právník? Nutné ne, avšak lingvista by měl s právníkem úzce spolupracovat.
- Překládání z více verzí předlohy – jako v případě práva EU – si žádá zapojení více lingvistů.
- Potřebné je konečně zapojení odborníků na související problematiku – to koneckonců napomáhá skutečnému pochopení důsledků.
- Na místě je opakované revidování již získaných překladů – kolikrát?

Příklad zjevné chyby a její překonávání

- Nařízení 44/2001 o příslušnosti soudů ve věcech civilních a komerčních a uznávání jejich rozsudků
 - Určení příslušnosti soudu ke sporu o výživné (čl. 5):
 - Česká verze: *ve věcech týkajících se výživného u soudu místa, kde má oprávněná osoba k výživě bydliště nebo místo obvyklého pobytu,*
 - Slovenská verze: *vo veciach výživného na súdoch podľa bydliska alebo obvyklého pobytu výživou povinnej osoby*
- Jak překonat chybu slovenské verze – nejen pohled do dalších verzí, ale též zohlednění generality a speciality
Skutečnost: opakované odmítání žalob slovenskými a českými soudy. Náprava: oprava textu (corrigendum).

Příklad svedení přílišným důrazem na jednu jazykovou verzi

- Nařízení č. 852/2002 o hygieně potravin.
- (Příloha II, bod 9): *Vyžaduje-li to hygiena, musí být zajištěna vhodná příslušenství pro převlékání pracovníků.*
- Co to znamená? Stačí šatník, věšák, botník, nebo je potřeba zvláštní místnost – tedy šatna?
- Pravděpodobně překlad anglického *changing facility*, opomenutí německého *Umkleiderraum* anebo francouzského *vestiaire*.
- Jaké to má důsledky pro provozovatele potravinářských maloobchodů? Poměrně zásadní.
- Samozřejmě je otázka, zda je to opravdu potřebné.

Příklad překroucení významu cizího slova

- Dvoustranná česko-německá smlouva o sociálním zabezpečení. Příslušná ustanovení přebírá právo EU.
- Ze zásady rovnosti se vyjmají tzv. *Fremdrenten*. Jsou to opravdu *důchody cizinců*? Nikoli, jedná se o důchody za zahraniční rozhodné doby naopak právě pouze v případě německých občanů – přesídlenců.
- Nesprávný překlad zatemňuje povahu výjimek a přispívá k zásadnímu nepochopení řešení zvláštních důchodových situací.

Důsledky mnohojazyčnosti EU pro její integraci

- Mnohojazyčnost spojená s absencí spojujícího jazyka má zásadní důsledky pro integraci.
- Znesnadněná se jeví hlubší politická integrace
- Znesnadněná je hospodářská integrace (migrace pracovníků, jazykové služby a zboží)
- Obtížná je každá další integrace: spolupráce soudů ve všech záležitostech, státní správa, nemožnost některých opatření (europatenty).
- Důsledky pro překladatele: navzdory formulářům, kódům a automatizaci jsou a patrně budou nadále nutní.
